

NORGES
MUSEUMS
~ FORBUND

Smittevernveileder for museer

Råd og veiledning til museer
under koronavirusutbruddet (covid-19) 2020

Innledning

Museene har nå startet gjenåpningen og Museumsforbundet vil i denne veilederen gi råd om hvordan museene kan åpne for publikum på en forsvarlig måte.

Veilederen er utformet på bakgrunn av de generelle smitteverntreglene, rådende forskrifter og retningslinjer fra Helsedirektoratet og tilgjengelig informasjon fra offisielle nettsider som FHI, Helsedirektoratet, Arbeidstilsynet og bidragsvillige ressurspersoner. Den er utarbeidet etter mal fra Folkehelseinstituttet publisert 9. mai 2020, og i dialog med Kulturdepartementet som ansvarlig fagdepartement for museene. Veilederen supplerer og utdyper koronaplakatene Museumsforbundet tidligere har laget. Disse er også nå revidert og ligger tilgjengelig på våre nettsider, for de som ønsker å bruke dem.

Fra 4. mai regnes ikke lenger vanlig enkeltbesøk på museum som et arrangement. Det betyr at enkeltbesøkende på museum er tillatt i det antallet som er forsvarlig i det enkelte museet, mens det er restriksjoner på ulike typer arrangementer. Museumsforbundet oppfordrer museene til å gjøre risikovurderinger for de ulike delene av museet og lage planer for hensiktsmessig gjenåpning. Noen tilbud vil kanskje ikke være mulig å åpne i 2020 på grunn av smitteverntreglene. Oppfølgingen av smittevernloven er delegert til den enkelte kommune ved kommunelegen. Derfor anbefaler vi å etablere dialog med kommunelegen for avklaring av særskilte lokale utfordringer og forhold.

Smitteforebyggende tiltak iverksettes for å redusere risikoen. Denne veilederen skal gi innsikt i og råd om hvordan museumsvirksomhet og museumsbesøk kan organiseres, samtidig som smittevern ivaretas på en forsvarlig måte.

Ansvar

Museet er selv ansvarlig for at drift skjer i samsvar med gjeldende lover og regelverk. Ledelsen er ansvarlig for å sikre en forsvarlig drift som tar hensyn til smittevern, og delegere ansvar for ulike oppgaver i forbindelse med smittevernrådene. Ledelsen må sørge for nødvendig opplæring og informasjon til ansatte og brukere. Planer for smittevern må tilpasses lokale forhold etter råd gitt i denne veilederen. Museets ledelse kan be om et kommunalt vedtak for å ha mulighet til å bortvise besøkende som ikke følger museets retningslinjer for besøk.

Pandemien kan bli langvarig, og det vil være behov for å opprettholde ulike tjenester og funksjoner i samfunnet, samtidig som at smittevernhensyn tas. Ulike faser av pandemien og ulik smittespredning i landet vil kunne kreve tilpassede tiltak.

Arbeidsgiver må risikovurdere arbeidsmiljøet. En slik risikovurdering skal også omfatte farer og problemer som kan oppstå som følge av smitte. Basert på risikovurderingen skal arbeidsgiver utarbeide en plan, og iverksette tiltak for å hindre smittespredning i virksomheten.

Arbeidsmiljølovens bestemmelser for å «sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon, [og] som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger» er fortsatt gjeldende (Arbeidsmiljøloven, 2005, § 1–1). Verneombud og eventuelle arbeidsmiljøutvalg spiller også en viktig rolle i å sikre et helsefremmende og meningsfylt arbeidsmiljø. Dette understrekes av Arbeidstilsynet som bl.a. sier: «Alle arbeidsgivere må vurdere om de har ansatte eller innleid personale som kan komme i en smittesituasjon. Arbeidsgiver skal kartlegge og risikovurdere alle farer og problemer. [...] Arbeidsgiver skal iverksette tiltak for å hindre smittespredning i virksomheten. [...] Kartlegging og risikovurdering skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres tillitsvalgte.» (Arbeidstilsynet, 2020).

Arbeidsgiver skal iverksette tiltak for å hindre smittespredning i virksomheten. «[...] Kartlegging og risikovurdering skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres tillitsvalgte.» (Arbeidstilsynet, 2020).

Kontakt med lokal smittevernmyndighet

Mange museer vil måtte ha særtilpasninger. Smitteverntiltak som utarbeides på grunnlag av denne veilederen, må tilpasses den enkelte arenaen. Det anbefales god kontakt med lokale helsemyndigheter, samtidig som man følger kontinuerlig med på overordnede retningslinjer.

Opplæring av personale

Det er ledelsens ansvar å sørge for opplæring og informasjon til personale og besøkende ved hjelp av tydelige smitteverntiltak. Museet bør vurdere å ha egne planer for hvordan man kan håndtere situasjoner der ansatte eller besøkende viser tegn til smitte. Det bør settes av et eget rom der det er mulig å isolere en person som viser tegn til sykdom. Rommet må rengjøres etter bruk.

Overordnede smitteverntiltak

Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner. Formålet med rådene er å redusere risiko for smitte med covid-19. De tre grunnpilarene for å bremse smittespredning er:

1. Syke personer skal holde seg hjemme

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme. Hostehygiene og avstand er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt å unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre kontaktsmitte. Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår.

Symptomer på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. De hyppigst beskrevne symptomene på covid-19 er i starten halsvondt, forkjølelse og lett hoste, i tillegg til sykdomsfølelse, hodepine og muskelsmerter. Magesmerter og diaré kan også forekomme. Om lag 8 av 10 voksne personer har kun milde symptomer. Hos barn er antagelig denne andelen enda høyere.

Personer som kan være fysisk til stede:

- Personer som ikke har symptomer på sykdom
- Ansatte, brukere og andre som har gjennomgått luftveisinfeksjon, så lenge de har vært symptomfrie i minst ett døgn
- Ved gjennomgått covid-19 gjelder egne råd for når isolasjon kan oppheves, angitt av helsetjenesten og www.fhi.no

Personer som ikke kan være fysisk til stede:

- Personer som har symptomer på luftveisinfeksjon, selv ved milde symptomer.
- Personer som er i karantene og isolasjon. Det er viktig at tjenesten kommuniserer dette til ansatte, brukere og andre.

Ansatte, besøkende eller andre som blir syke mens de er til stede må dra hjem så snart det er mulig. Syke personer bør ikke ta offentlig transport. Syke personer bør dekke til munn og nese hvis de ikke kan holde to meters avstand til andre for å redusere smittespredning. I etterkant rengjøres rom, toalett og andre områder der den syke har oppholdt seg. Vanlige rengjøringsmidler kan benyttes.

2. God hånd- og hostehygiene og forsterket renhold

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Disse tiltakene reduserer smitte via gjenstander og hender samt smitte ved hoste. Hygienetiltak bør utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus.

Museet bør tilrettelegge for god håndhygiene. Tilgjengelighet og plassering av håndhygienefasiliteter er viktig for etterlevelse av rådene. Fasilitetene bør være godt synlige og tilgjengelige der hyppig kontakt mellom mennesker finner sted. Eksempler på områder der det er viktig å ha mulighet for håndvask/hånddesinfeksjonsmiddel tilgjengelig er:

- Fellesområder (toaletter, resepsjon mv.)
- Ved inngang og utgang
- På steder der det inntas mat og drikke, for eksempel spiserom, i kantine mv.
- Andre områder med mye aktivitet og der det er mange felles kontaktpunkter

Håndvask med lunkent vann og flytende såpe er en effektiv måte å forebygge smitte. Skitt, bakterier og virus løsner fra huden under vask og skylles bort med vannet.

- Vask hender hyppig og grundig. Tørk hendene med engangs papirhåndklær.
- Utføres som et minimum ved ankomst, mellom ulike oppgaver (for eksempel hvis man forflytter seg eller skifter utstyr), etter toalettbesøk, og før og etter kjøkkenarbeid og spising.

Alkoholbasert desinfeksjon (håndsprit) er et alternativ hvis håndvaskmuligheter ikke er tilgjengelig. Det er lite effektivt ved synlig skitne eller våte hender, da bør håndvask utføres. Hånddesinfeksjonsmiddel bør plasseres på steder der det ikke er håndvaskmuligheter (for eksempel i garderober, ved inngangspartier og ved kantiner).

Godt renhold

Det nye koronaviruset (SARS-CoV-2) fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. Virusene kan overleve på flater fra timer til dager, avhengig av type overflate, temperatur, sollys og andre faktorer. Derfor er grundig og hyppig renhold viktig for å forebygge smitte.

Gå gjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og lag tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov). Utsatte områder bør ha forsterket renhold. Det er ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker under rengjøringen. Det er ikke nødvendig å bruke desinfeksjon rutinemessig. Hvis desinfeksjon likevel brukes, må synlig skitt først tørkes bort med klut eller tørkepapir, ellers fungerer ikke desinfeksjonsmiddelet. Aktuelle desinfeksjonsmidler er alkoholbasert desinfeksjon og klorin.

Forsterket renhold på utsatte områder:

- Toaletter og vaskeservanter bør rengjøres minimum daglig ved daglig bruk. Tørk over flater som toalettsete og kran på servanten regelmessig, avhengig av hvor hyppig det er i bruk.
- Engangs papirhåndklær og såpe bør være tilgjengelig, og man bør sørge for at søppel tømmes regelmessig.
- Vær ekstra oppmerksomme på renhold på kjøkken/spiserom.
- Spisebord i kantine/kjøkken vaskes med vann og såpe etter bruk.
- Dørhåndtak, trappegelendre, armlener, andre bordflater og gjenstander som ofte berøres bør rengjøres hyppig.
- Utstyr som brukes av flere (f.eks. nettbrett, berøringsskjermer, tastatur, leker osv.) rengjøres etter bruk.

Smitte via bruk av felles utstyr

Selv om enkelte studier viser at viruset kan påvises på flater og gjenstander fra timer til dager, er det usikkert i hvilken grad viruset er levedyktig og dermed i stand til å gi sykdom. For felles utstyr som er mye i kontakt med hender/ansikt kan det vurderes om det er behov for rengjøring etter bruk. Så lenge god håndhygiene ivaretas før og etter bruk av utstyret, vil risikoen for indirekte smitte være svært lav.

3. Holde minst 1 meters avstand og redusert kontakt mellom personer

Kontaktreduserende tiltak for å hindre smittespredning er viktig i alle situasjoner og må opprettholdes i alle ledd i møter mellom publikum og ansatte. Kontaktreduserende tiltak må tilpasses den enkelte aktivitet, og denne veilederen gir en overordnet struktur for det som må vurderes. Hovedregelen er at avstand mellom ansatte i resepsjon og formidlingssituasjon, butikk og kafé og brukere skal være minst 1 meter. Pleksiglass kan vurderes i resepsjon, der publikum normalt vil oppholde seg i kort tid.

Personer kan passere hverandre og være kortvarig i samme område uten større smitterisiko. Nær ansikt-til-ansikt-kontakt bør unngås.

- Ved behov for pausearealer, sørg for tilpasning slik at blanding av personer i størst mulig grad unngås.
- Heiser bør prioriteres til personer med bevegelsesvansker og varetransport hvis det er vanskelig å holde anbefalt avstand.
- Vurder å opprette merking på gulvet for å sikre avstand mellom personer i alle rom, garderober og andre områder hvor det kan oppstå trengsel.

Hjemmekontor

- Arbeidsgivere bør sikre at de ansatte kan holde en avstand på minst 1 meter i hele arbeidstiden.
- I områder av landet der de ansatte er avhengig av å bruke offentlig transport, oppfordres arbeidsgivere til å legge til rette for hjemmekontor og elektronisk møtevirksomhet i så stor grad som mulig, med fysisk tilstedeværelse på arbeidsplassen bare når det er nødvendig. Dette gjelder spesielt for Oslo-området og andre byer med press på kollektivtrafikken i rushtiden.
- Hjemmekontor bør kun benyttes der tjenesten kvalitetsmessig kan opprettholdes ved hjelp av digitale løsninger.
- Tjenester der fysisk oppmøte er nødvendig kan normalt opprettholdes ved gode smitteverntiltak beskrevet i denne veilederen. Møter med ansatte kan fortsatt erstattes med digitale løsninger, mens tjenesten mot brukere/publikum der oppmøte er nødvendig bør prioriteres.
- For å redusere antall personer som jobber/er til stede samtidig, kan man tilstrebe at de samme personene jobber/er til stede i lag/på samme skift.

Særskilte forhold for museenes åpning for publikum

Åpning av museene kan by på både praktiske og økonomiske utfordringer. Museumsforbundet anbefaler at hver institusjon avveier dette for sin virksomhet, eller de ulike arenaene, og foretar seg det som regnes som forsvarlig.

Helsedirektoratets retningslinjer sier at et museum kan holde åpent for publikum så lenge:

- grunnleggende anbefalingene for fysisk avstand og samling av personer i grupper ivaretas.
- relevante smitteverntiltak som økt renhold og god informasjon til publikum iverksettes.

Museum kan gjennomføre tilbud om guidet tur, foredrag eller liknende i tråd med vilkårene i Covid-19-forskriften § 13.

Antall besøkende

Det er ikke satt noen begrensning på et øvre antall enkeltbesøkende som kan oppholde seg i museet samtidig. Hvert museum, eller arena må derfor vurdere dette og sørge for at man ikke har et høyere antall publikummere til stede i museet enn at smitteverntiltakene og kravet om minst en meters avstand kan overholdes. Det kan nå være maksimalt 20 personer i hver gruppe. For arrangementer som omvisninger og utstillingsåpninger gjelder regelen med maksimalt 50 publikummere.

Covid-19 forskriften § 13 om «Forbud mot arrangementer hvor personer fysisk møtes» sier:

Ved arrangement på offentlig sted kan det ikke være til stede mer enn 50 personer, med tillegg av ansatte eller oppdragstakere som står for gjennomføringen av arrangementet. Personer som er til stede, skal kunne holde minst 1 meter avstand til personer som ikke er i samme husstand.

Arrangøren skal iverksette tiltak som bidrar til at syke ikke deltar på arrangementet og gjøre det mulig å ivareta hygiene.

Arrangøren skal ha oversikt over hvem som er til stede, for å kunne bistå ved en eventuell senere smitteoppsporing. Dersom det for å finne tilbake til deltakerne er nødvendig å nedtegne en egen oversikt, skal denne slettes etter 10 dager.

Virksomheter som står for gjennomføringen av arrangement på offentlig sted, bør følge relevante standarder om smittevern.

Med arrangement menes

- a) idrettsarrangement, inkludert stevne, cup og kamp, men ikke organisert idrettsaktivitet i form av trening.
- b) kulturarrangement, inkludert konsert, utstillingsåpninger, opera, ballett, teater og kino.
- c) andre arrangementer, inkludert seminarer, bursdager, bryllup, begravelser, religiøse samlinger og lignende.

Med offentlig sted menes et sted bestemt for alminnelig ferdsel eller et sted der allmennheten ferdes.

Det betyr at

- Museene kan ha utstillingsåpning, omvisninger, introduksjoner for publikum muntlig eller på film, konsert og seminar for inntil 50 personer frem til 15. juni. Deretter er det varslet en økning til 200 personer dersom smitten fortsatt er lav. Arrangementer med mer enn 500 er forbudt frem til 1.9., men det gjøres løpende vurderinger.
- Museene kan leie ut sine lokaler til bryllup, bursdager etc. for inntil 50 gjester, så lenge kravet om minst en meter avstand fra skulder til skulder overholdes.
- Deltagerne i disse arrangementene må registreres for mulig smittesporing og listene må oppbevares i 10 dager.
- Besøk fra skoler og barnehager som får pedagogisk opplegg er også regnet som et arrangement. Det er lærer/førskolelærer som skal holde oversikt over hvilke barn som er med i de enkelte gruppene.
- For introduksjoner for inntil 20 personer skal det ikke være nødvendig å registrere deltagerne, men smittevernreglene må overholdes. For lengre introduksjoner, over 15 minutter, kan man vurdere å gjøre dette likevel for å være på den sikre siden. Nærkontakt defineres som en meters avstand i mer enn 15 minutter.
- Museumsforbundet tolker reglene slik, etter dialog med KUD, at antallet på 50 også gjelder arrangementer utendørs der man samles om en scene eller der det lett kan bli trengsel.
- For bruk av museers uteområder utenom arrangementer ved alminnelig åpent museum, gjelder de samme reglene som for enkeltbesøk innendørs. Man må overholde minst en meter avstand, dersom man ikke tilhører samme husstand, og ikke være mer enn 20 i en gruppe.
- Hver museumsarena må gjøre sine risikovurderinger og finne ut hvilke antall de kan håndtere innenfor forsvarlig smittevern.
- Bruk gjerne faste arbeidslag.

Interaktive utstillinger og vitensentre/vitensenteraktiviteter

Mange museer har i likhet med Museumsforbundet vært bekymret for smitte gjennom interaktive utstillinger og vitensentre. Noen kommuneleger vet vi også har ment det må være forbud mot å ta på ting i museet. Museumsforbundets smittevernplakat er derfor streng på dette området. FHI's generelle smittevernveileder, har oppdaterte opplysninger om risiko ved deling av utstyr som er gjengitt i denne veilederen. Fra 1. juni planlegger man å åpne fornøyelsesparker igjen, og der vil det være liknende utfordringer.

Vi kommer derfor med noen råd basert på dette og erfaringer fra museer med interaktive installasjoner og vitensentre som er i ferd med å åpne.

Museumsforbundet anbefaler

- At man stenger installasjoner som krever høy grad av nærkontakt som ikke er forenlig med avstandskravet.
- At man rydder bort klosser, tegnesaker og andre elementer som kan være utsatt for kontakt med hender, munn etc.
- Tilby og anbefal vask eller spriting av hender før og etter besøket.
- Tilby arrangementsbolker med inngangstidspunkt og varighet, med pause til renhold der det er mulig.
- Særlig utsatte berøringspunkter vaskes hyppig med ordinære renholdsmidler.
- Stenge enkeltinstallasjoner som medfører økt smittefare der vitensenter/interaktive utstillingselementer er del av vanlig museum.

- Ha en dedikert ressurs til å passe på kø, trengsel og sammenstimlinger.
- Lag sirkler for køordning fremfor streker der barn er målgruppen.
- Lag plan for tiltak og opplæring.
- Bruk gjerne faste arbeidslag.

Kafédrift

For kafédrift kan man forholde seg til de generelle reglene i Covid-19 forskriften. § 14.a sier at «Serveringssteder hvor det serveres mat, kan holde åpent dersom driften er smittevern­faglig forsvarlig. Smittevern­faglig forsvarlig drift innebærer at virksomheten skal sørge for at besøkende og personell kan holde minst 1 meters avstand til personer i annen husstand, at den har utarbeidet rutiner for god hygiene og godt renhold, og at disse rutine­ne blir overholdt. Servering av mat skal ikke skje som buffet.»

Museumsforbundets plakat for kafédrift er oppdatert og kan om ønskelig brukes som utgangspunkt for ansatte og besøkende.

Utleie

Mange museer har mye utleie og viktige inntekter fra dette. For utleie må de gjeldende reglene for arrangement følges for tillatt antall samt regelen om minst en meters avstand og generelle hygiene­krav. Fokuset på renhold må økes, og det anbefales at det gjøres av museets renholdere for å sikre godt smittevern, ikke av leietakere der dette har vært praksis.

Flere har stilt spørsmål om hvem som kan være ansvarlig arrangør. Kulturdepartementet har svart følgende:

Det er ikke lagt opp til begrensninger på hvem som kan være ansvarlig arrangør for arrangementer. Dermed kan en privatperson ha den rollen. Privatpersoner kan leie lokaler, så lenge det foreligger en "ansvarlig arrangør". Arrangøren er ansvarlig og må sikre smittevernhensyn.

Hvis det leies ut et lokale, er det naturlig at den som leier står som arrangør, men det kan også avtales at andre har den rollen. Det sentrale er at det er pekt ut en ansvarlig arrangør som politi og helsemyndigheter kan forholde seg til, og at den personen vil være i stand til å ivareta oppgaven.

Eks: Hvis det leies et restaurant- eller konferanselokale der restauranten eller hotellet utfører oppgaver i forbindelse med arrangementet, er det naturlig at det er eieren av virksomheten står som arrangør og er ansvarlig for at kravene til smittevern overholdes.

Det ventes en endelig avklaring på dette fra Helse og omsorgsdepartementet.

Museumsforbundet anbefaler at museene praktiserer at leietaker har ansvar for å holde oversikt over inviterte deltagere, og sørge for at museet får en kopi av oversikten, for eventuelle behov for smittesporing.

Museet må iverksette de tiltak som er nødvendige for at arrangementet kan foregå på trygt vis, og at det ikke er flere enn det er plass til i forhold til arealet når regelen om minst en meter avstand skal overholdes.

Litteratur

Den norske regjering. (2020). *Koronasituasjonen*.

Hentet fra URL <https://www.regjeringen.no/no/tema/koronavirus/id2692388/>. [Lesedato 19.05.2020.]

Helsedirektoratet. (19.05.2020). *Koronavirus - beslutninger og anbefalinger*.

Hentet fra URL <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus/idrett-kultur-fornyelsesparke-og-frivillige-organisasjoner>. [Lesedato 19.05.2020]

HelseNorge. (18.05.2020). *Omfattende tiltak for å hindre spredning av koronaviruset*. Hentet fra URL <https://helsenorge.no/koronavirus/arrangement-og-aktiviteter>. [Lesedato 19.05.2020]

Covid-19-forskriften. (27.03.2020). *Forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet*. (FOR-2020-03-27-470)

Hentet fra URL <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-27-470>. [Lesedato 19.05.2020]

Arbeidstilsynet. (08.05.2020). *Koronavirus: Tiltak i arbeidslivet*.

Hentet fra URL <https://www.arbeidstilsynet.no/tema/biologiske-faktorer/coronavirus-tiltak-i-arbeidslivet-mot-smitte/>. [Lesedato 19.05.2020]

Helsedirektoratet. (19.05.2020). *Koronavirus – beslutninger og anbefalinger*. Hentet fra URL <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus>. [Lesedato 19.05.2020]

Informasjonsmateriell og plakater om covid-19 finnes på Helsedirektoratets nettsider:

Helsedirektoratet. (2020). *Beredskap og krisehåndtering*.

Hentet fra URL <https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus/plakater-og-informasjonsmateriell>. [Lesedato 20.05.2020]

Om viruset, sykdommen og utbruddet:

Folkehelseinstituttet. (2020). *Nytt koronavirus (coronavirus) – fakta, råd og tiltak*.

Hentet fra URL <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/>. [Lesedato 20.05.2020]

For oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for covid-19, se Folkehelseinstituttets nettsider:

Folkehelseinstituttet. (2020). *Råd og informasjon til risikogrupper og deres pårørende*.

Hentet fra URL <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/risikogrupper/>. [Lesedato 20.05.2020]

